

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOZSMEGYEI TANÍTÓ-TESTÜLET.

FELELŐS SZERKESZTŐ: Rieger Imre.

Belmunkatársak: DR. BARTÓK ISTVÁN, BOROS GYÖRGY, BOGA KÁROLY, DR. CSERNÁTONI GYULA;
SZIRJÁK ALBERT, DR. FERENCZI ZOLTÁN, SÁNDOR JÓZSEF.

Megjelenik — július és augusztus havakat kivéve — havonként kétszer, legalább egy ivnyi tartalommal.

Előfizetési ára: egész évre 3 frt. félévre 1 frt 50 kr. Pályázatok s egyéb hirdetések petit soronként 5 krral számíttatnak.

E közlöny beltartalmát illetők a szerkesztőhöz (Lyceum-épület); az előfizetési pénzek, hirdetések és reklamációk pedig — NAGY KÁLMÁN közs. isk. igazgató, - egyleti pénztárnok címén — a kiadó hivatalba (Feleki út 1. sz. a.) küldendők.

Dr. Kehr Károly.

Dr. Kehr Károly iskolatanácsos képezdei igazgató f. év január hó 18-án Gothában meghalt. Korunk egyik legjelesebb paedagiai íróját veszté el. Áldásdus működését a „Pädagogium“-ban közölt adatok nyomán az alábbiakban ismertetjük:

Kehr Károly 1830 ápril 6 án született a Gotha melletti Goldbachban. Az elemi iskolát szülőhelyén végezte s 16 éves korában, szülei óhajására, a gothai tanítóképző intézet növendékei közé lépett.

Tanulmányait kiváló szorgalommal folytatta s csakhamar összes társai között kitűnt.

A tanítói pálya iránt nem nagy előszeretetet mutatott, nem a hivatás iránti szeretet, hanem a kötelességérzet ösztönözte szorgalomra. Legnagyobb kedvel foglalkozott a zenci tárgyakkal s ezekből oly kiváló előmenetelt tett, hogy Olaszország egyik jelentékeny városa székesegyházához karnagyul hívták meg.

Kehr nagyon szerette volna ez állást elfoglalni, mert így a mellett, hogy kedvencz foglalkozása körében marad, alkalma nyílt volna e tárgyban magát tökéletesen kiképeznie. Szülői azonban semmikép sem akartak szeretett gyermeköktől megválni s így a tanítói pályán maradt.

A tanképesítő vizsgálatot 1850-ben kiváló sikerrel tette le, mint tanító azonnal alkalmazást nyert a gothai tanító képezde gyakorló iskolájában.

Gothában ismerkedett meg Fröbellel s ennek jóakaratu tanácsai kiváló hatást gyakoroltak Kehrre, ki később irodalmi működésekor is sokszor hivatkozik e kedvelt paedagogusra.

Két évi működés után, 1852-ben Ruhla város iskola igazgatójává hivatott meg.

1854-ben megnősült s folyton a legpéldásabb családi életet élte. Az iskolán kívül a családnak szentelte minden percét.

1859-ben Waltershausenbena polgári iskola igazgatójává választatott. Működését mindenütt kitűnő eredmény kísérte, előljáróinak meglegedést méltán kiérdemelte, ennek tulajdonítható fokozatos előléptetése.

1863-ban a gothai tanítóképző intézethez hivattott meg. Itt kezdődik irodalmi működése, mely a paedagogia történetében állandó nevet biztosított részére.

Első műve egy mértani tankönyv volt, mely: „Praktische Geometrie für Volks und Fortbildungsschulen“ czimmal 1863-ban jelent meg. Érdekes, hogy minő körülmény vezette e tankönyv írására. Tanulmányai folytathatására sok könyvet szerzett, a könyvársi számlák nagysága, s az ezek miatt szenvedett nélkülözések, — mint maga mondja — azon gondolatra keltették, hogy a mit könyvekre fordít azt a könyvek árán szerezzé meg. Ez elv ösztönözte első műve megírására, mi meglehetősen jövedelmet biztosított, a mennyiben e munkája 4 év alatt hat kiadást ért. A gothai tanítóképezde igazgatója ekkor dr. Schmidt Károly volt, kinek paedagiai munkássága általánosan ismeretes. Ennek ösztönzésére írta Kehr második művét a vallásoktatásról, melynek első kötete 1864-ben s a második 1867-ben jelent meg. E munka eredeti címe: „Der erhistliche Religionsunterricht in der Volksschule.“ E műve az orthodox lelkészeknek legkevésbé sem tetszett. Pedig minden sora szerzőjé mély vallásos érzületéről tesz tanúságot, szívből szól a szívhez. Az egyetlen ok, mi ezt előlédzte, azon körülmény, hogy mint Schmidt, úgy Kehr is a Katekismus tanítását a népiskolából kiküszöbölendőnek és tisztán az egyház körébe tartozónak vallja.

1864-ben meghalt Dr. Schmidt s helyét dr. Dittes Fr. foglalta el. A két jeles paedagog, Kehr és Dittes, a legbizalmasabb baráti viszonyban élt, minek mindkettőjük irodalmi működésére is volt hatása. Így pl, Kehr főművét a „Grundriss der Erziehungs und Unterrichtslehre“ bevégezve, felszólítá Kehr-t, hogy ez elméleti mű kiegészítésére egy gyakorlati módszertant írjon. Így keletkezett a „Praxis der Volksschule“, mely rövid idő alatt Németország tanügyi köreibben általánosan elterjedt. 1868 február havában jelent meg, német nyelven, az első kiadás; egy hó múlva a második, és ugyanazon év december havában a harmadik. E tény ecleatáns bizonyíték e módszertani munka kitűnőségére.

Ugyane mű, rövid idő alatt 8 nyelvre lefordítottat. Magyarban is birjuk egy igen sikerült átdolgozását Környei Jánostól, címe: „A tanító az isko-

lában. Felesleges ez átdolgozást s így magát e munkát is részletesen ismertetni, hisz a mióta az újabb szervezett állami tanítóképző intézetek hazánkban megnyitottak, a legtöbbben ez a módszertani tankönyv; ebből tanultuk mi, az ifjabb tanítói generatio, e tárgyat, s úgy hiszem velem együtt társaim is kedvesen emlékeznek vissza azon időre, midőn az eddig még teljesen idegen és ismeretlen talajon, e könyvben, egy hasznos és e mellett érdekes útmutatót nyertek.

Ha Kehr paedagogiai munkássága csak ez egyetlen művet producálta volna, akkor is halás kegyelettel kellene adóznunk azon férfiu emlékének, ki annyi ifju tanító képzésére alkalmas eszközt teremtett.

Fennebb ismertetett művével mondhatni egyidejűleg jelent meg a német nyelvoktatás elemeit tárgyaló műve: „Der deutsche Sprachunterricht im ersten Schuljahre“, mely 1882-ig 8 kiadást ért. E művében a normal szavak módszere van alapul véve; magában foglalja az írás-olvasás tanításával kapcsolatosan a beszéd és értelemgyakorlatok s általában a népiskola I. s. tanfolyamának tárgyait.

1868-ban Dittes megvált a gothai képezdétől s a bécsi paedagogium igazgatását vállalta el, hol mai napig kiváló sikerrel működik. Utódául Kehr a legméltóbbak egyikét nevezték ki, előbb ideiglenes minőségben, majd nem sokára véglegesítve, a gothai képezde igazgatójává.

Kehr kiválóan a gyakorlat embere, a gyakorlati tanítás sikeressége érdekében írja munkái nagy részét. E célta kívánja előmozdítani: „Theoretisch praktische Anweisung zur Behandlung deutscher Lesestücke“ című munkájával is. E művével az olvasókönyvek cikkeinek hasznos és értelemfejlesztő tárgyalására adott megbecsülhetetlen segédkönyvet a tanítók kezébe.

Az egyesületi életnek is tevékeny előmozdítója volt Kehr. Az ő kedvezményezésére létesült a németországi tanítóképző intézeti tanítók (notabene ezek noha legnagyobbbrészt egyetemeken bölcészeti tudori fokot nyertek, nem szégyenlik a tanítói címet viselni) országos egyesülete, mely két évenként, Németország különböző városaiban gyűléseket szokott tartani.

A tanítóképzés előmozdítására, egyik barátjának Tienemann könyvkiadónak áldozatkész gyámolításával 1873-ban tanügyi szaklapot indított: „Pädagogische Blätter für Lehrerbildung“ címmel, melynek haláláig szerkesztője volt.

Sikerés és tevékeny munkássága folytán dr. Falk Poroszország közoktatásügyi miniszterének figyelmét magára vonta. Tanügyi reformjai kivételére kiválóan alkalmas egyénnek tartotta Kehr, s meghívta a halberstatti tanítóképző intézet igazgatójával.

Kehr noha nehezen vált meg Gothától elfogadta e kitüntető meghívást, s új állását 1873. augusztus havában elfoglalta.

A halberstatti képezde igazgatása alatt a leghirebb hasonrangú intézetek egyikévé vált. Európa összes kulturállamainak tanfériai ide zarándokoltak, hogy a legkiválóbb tanítók egyikét munkássága közepette lássák és tanulmányozzák.

Kehr, mint tanító tanítványai szeretetét és bizalmát teljes mértékben bírta. A fegyelmezésben következetes volt a szó valódi értelmében, s a szigorral szere-

tetet párosított. Tanítványainak nemcsak oktatója, hanem nevelője is volt.

Halberstadtban is folytatta Kehr irodalmi működését, Kriebitsch leányiskolai igazgató társaságában a tanítóképezdek számára német olvasókönyvet írt: „Lesebuch für deutsche Lehrerbildungs Anstalten“, melynek első kiadása 1874-ben jelent meg 4 kötetben s azóta újabbban többször adatott ki. E mű forrás tanulmányeredménye; az anyag kiváló gondnal van egybeállítva, és helyes rendszerrel tárgyalva.

1877-ben több kiváló német tanfériu közreműködésével a német népiskolai oktatás módszertanának történetét adja ki, mely műve 1882-ben fejeztetett be. E mű 4 testes kötetben tárgyalja az egyes tárgyak tanítása történetét, e nemben alapvető munka.

Ily odaadó és sikeres munkássággal méltán kiérdemelte a tanítóság jobbainak tiszteletét, bizalmát, szeretetét, és előjáróinak kitüntető elismerését.

Királyok és fejedelmek az elismerés adóját rották le vele szemben, midőn különböző érdemrendekkel tüntették ki. A kitüntetések egész sorával lepték meg Kehr 1878-ban midőn az igazgatása alatt álló tanítónevelő intézet fennállásának 100 éves jubileumát ünnepelte, ezek közül csak azt említjük fel, hogy a jeni egyetem bölcészeti kara tiszteletbeli tudori ranggal tüntette ki.

Gossler porosz közoktatásügyi miniszter kiválóan kegyelte Kehr, s miután az erfurti tanítóképezdénél rendtelenségek fordultak elő, ezek megszüntetése végett Kehr nevezte ki az intézet igazgatójával, mely alkalommal iskolatanácsosi rangot nyert.

Erfurtban 1884 őszén kezdte meg működését, mely azonban már csak rövid néhány hónapra terjedt, mert folyó év jan. 18-án szívszélhűdés következtében meghalt.

Élete ránk tanítókra nézve kiválóan tanulságos, mint egyszerű tanító kezdte működését s az e téren elérhető legmagasabb fokok egyikén végezte. — haladását tisztán önszorgalmának, odaadó munkásságának köszönheti, — kövessük példáját.

Tasnádi Imre.

Miféle okok akadályozzák faluhelyeken a rendes iskoláztatást,

és minő módok és eszközök szükségeltetnek, hogy a rendes iskoláztatás keresztülvihető legyen.

Azt hiszem, mindnyájan tudjuk, kisebb-nagyobb mértékben, kik egy sajkában evezünk s egy célért küzdünk, hogy faluhelyeken a legtöbb iskolában minő nehézségek és okok akadályozzák, hogy a gyermekek rendszeren járjanak fel iskolába.

E munkában ama okokat akarom felsorolni és szerény tehetségemhez mérten fejtegetni, melyek a rendes iskolába való járást nehezítik, meggátolják és legtöbb esetben lehetetlenné teszik.

Lehet, hogy a munkám hiányos, nem kielégítő; s olvasóimnak az olvasásra fordított idő csak tán vesztegetésnek tűnik fel; de mindazon általlegyenek azzal kárpótolva, hogy én meggyőződésemből s tiszta jóakaratomból tevém ama célból, ha netán ezzel bármily

csekély hasznára is lehetnék. úgy kollegáimnak, valamint a közös cél elérésének emelésére.

Hogy mennyiben sikerült megoldanom témámat azt olvasóimra bízom, — im fogadják itt:

A mivel népünk küzd, az a nyomor. Mindnyájunknak jutott abból egy-egy adag, bármely osztályban lévőknek. Hanem az urirenden kevésbé észlelhető, kevésbé feltűnő az; igen mert azt elsimitni is lehet, és mi mindent megtudnak tenni ők! . . . Igen mert hatalmasok. De legnagyobb mértékben a szegény népnél van meg a nyomor; csak ő tudja igazán mi az! Elmondhatjuk nincs oly falu országunkban, melynek fele égető nyomorral ne küzdene. Csaknem minden faluban elkerülhetetlen betegségek ez.

Menjünk csak ne egy falusi házba. Majd mindennél megtaláljuk a nyomort.

Egy egyszerű lakásba nyitunk, melynek belseje feltárul előttünk: Egy asztal, egy hosszú pad, mellette egy-vagy két szegényes ágyfa, egy nyiltszáju tágas kemence, előtte egy nagy fazék; benne fő a mindennapi éték, a puliszka. Az asszony már éppen az asztalra tölti ki, kerekén négyen-ötön az apával, mindnyájan szegényes, de több ruhafoszlányaikba burkoltan körülállva falatoznak. Oh be boldogok még ezek, hiszen napjában egyszer legalább esznek főtt, meleg étet, s ruhájuk is van a micsodás. De bezzeg hányan vannak, a kiknek még ennyi sem jut, a kik még inkább érzik a nyomort.

No már most csak gondoljuk el, mit várunk egy ilyen családtól? Küldje úgy-e gyermekét az iskolába? Igen küldené ő szívesen, de mibe? Nincs ruhája, nincs csizmája, s olyan hideg van oda künnt. Hát vegyen csizrát! De honnan? mikor még betevő falatja is alig van! Vagy mondjuk, hogy küldje bár nyáron gyermekét az iskolába, mikor meleg van; mert akkor úgy is eljöhetne. Küldené ő nyáron is, de hiszen akkor a dolgos kezekre szükség van. Ha még nyáron sem igyekszik egy munkás család minden erejét felhasználni, hogy napi élelmüket megkeressék, s néhány filléreiket eltehessék; aztán vajjon minő nagy foku nyomor érne a munka szünetelése alatt, télen?

Dehát mit csináljon az ember? ha télen nem küldheti gyermekét azért, nyáron meg ezért. No ez pedig éppen így van! Télen ruha hiánya miatt nem küldheti, s még az is megtörténik igen gyakran, hogy az iskolába járó gyermekeknek egy vagy két kisebb testvére van oda haza; — a nyomorral küzdő szülő munká után látnak, — nem ülhetnek otthon; s mit csináljanak, kit hagyjanak kicsinyeik őrzésére, míg munkájukból haza térnek? Hiszen itthon van Gyuricza, őrizd fiam testvéreid! Ráparancsolnak a szülők; ne mondjuk csak az igazat, hát mi egyebet csinálnak? Oh de hány helyen és hány esetben van ez így! Régi mondás; szükség törvényt ront. És hányszor nem történik meg az, hogy ily nyomorral küzdő családoknál, éppen egy-egy árva gyermek cselédi teendőket végez; holott még iskola köteles lenne, — iskolába mégis soha sem járhat; — bárha szeretné is! Hiába a szegény ember az étellel való küzdelméért mindent feláldoz.

Vagy hány eset van arra, hogy egy éveken át korágyán fekvő anyát, édes egyetlen gyermeke ápolja, gondozza, Isten a megmondhatója hogyan. A gyermek éppen iskola köteles; no mondjuk csak az igazat; mitévő legyen. Iskolába menjen inkább, vagy beteg fekvő vonagló anyját, egyetlen gyámolítójától is meg-

fosztva erőltessük, — otthonát, anyját elhagyva az iskolába jöjjön? . . .

És ha a nyomor ily nagy foka nincsen meg egy más családnál, vajjon há kutatnók a dolgot, nem talál-nánk-e egy más okot, a mi akadályul szolgál?

De igen! Hány, meg hány család van, kinek inkább kedvez a sors és szerencse, s a nyomort nem érzi oly égetőleg és ha fürkészszük, mégis rá jövünk arra, hogy a szülők maguk sem szívesen engedik gyermekeiket oda, a hová leginkább kellene engedniök, az iskolába!

S vajjon miért nem? Nem azért, mert előítélettel viseltetnek az iskola és iskolai élet iránt! De hogyan értsük ezt?

Azt mondják, a mit saját maguk átéltek, megmaradott emlékekben nagykorukig, s egész koporsojuk bezártáig, amá bánásmód és iskolai élet, a miben gyermekkorukban részesültek; s keblökből természetesen kitérő sohajuk az, a mi magában nem tartja a tolvajt, felkiált: Hiszen nem engedem, mit tanul ő ott. Mikor én gyermek voltam, jól emlékszem, mindig remegtem, borzadtam a hátam, hamár csak a mester mord ábrázatát láttam is; s hát még azt az átkozott nagy magyarófapálezát, a mi mindig hű kísérlője volt. Milyen goromba volt s a mellett még nem is valami okos ember. Oh, átkozott napok voltak azok; mennyi lélekölő, szajkómódra elmondandó hiában való, haszontalanságokra erőltetett; a minék semmi hasznát sem vettük ez életben, s mindig büntetett minket, — a mint launéja hozta — pedig ökeme is megérdemelte volna. Nem ereszttem biz én a gyermekemet, hisz ő is csak arra a sorsra kerülne, mint én; azt már pedig én nem akarom. Üljön inkább itthon, menjen ki munkára, lásson dolga után, ugyis abból kell megélnie! Talán nem tapasztalták eme alaptalan, vagyis helytelen előítéleteket kisebb-nagyobb mértékben kollegáim?

S az előítélettel karöltve találjuk a népnél a gondatlanságot és előre nem látást is. Nem gondolják meg azt, hogy az iskolában gyűjtött tapasztalatok gyermekeiket folytonosan értelmesebbekké, ügyesebbekké tesszik; s ha mindjárt nem is; de idővel minden bizonynyal sok oly dolognak hasznát veszik, a mit ott tanultak. Értelmesen gondolkozó, értelmesen bíráló és előre számító emberekké lesznek; s akár munkájuk, akár gazdaságaiknál a maguk hasznára fordíthatják azt; s az által inkább fognak boldogulni egész életük folyamán át!

Igen, a népnél meg van az a rossz szokás, — majd mindent visszavezet egy alaptalan állításra, — s azt gondolják, hogy a jelen idő napjaiban is csak úgy van, mint régen volt! S az előítélet még Isten tudja mily soká meg lesz, há útját nem állják, s szelid tapintatos bánásmóddal meg nem gátolják, s a népet az egyengetett úton nem vezetik a cél elérésének kivételére.

A megélhető, kevesebb nyomorral küzdő családok gyermekeiket nem járatják rendszeren iskolába, (sok esetben nem is adják fel) mert az iskolai helyiség czélszerűtlen, egészségtelen, ronda lyuk, tisztátalan és hiányos felszerelésű. Oh hány helyen áll 2—3 hosszú, régi templomi erősen dülös padból, 3—4 ókorból való összeragacsolt falitáblából és egy középkorból való helytelen beosztásu naplóból és a tanító számára egy fehér, rossz konyhai asztalból; s hogy az egész kiegészítve legyen egy omladozó ősapánkat kiszolgált kemenczéből, a tanterem összes felszerelése! Már most képzeljünk 30—40 gyermeket (legtöbb esetben ez csak minimum) be-

zsfolnak oda, kik ülve, kik állva a mint elférnek: no most aztán kezdjünk a fanitáshoz.

Mivé lesz egy óra alatt ott bennt a levegő? De mivé lennének a gyermekek, ha rendszeren járnának és ha rendszeren kitartanak a törvényszabta tanórák rendjét? No most gondoljuk csak el, egy-egy tehetősebb család megelégedett lélekkel odaadhatja-e gyermekét? S tán merészek eme állítások? S ha számba vennők falusi népiskoláink számát, vajjon nem lenne-e sok, a hol ilyen küszködéssel kell úgy a tanulóknak, valamint a szegény néptanítóknak küzdeniök?

Ilyen esetben aztán egy cseppet sem csodálkozom, hogy ha beáll mindkét részről a kedvetlenség, közönyösség, pontatlanság és ridegség az iskola és tanítás menetét illetőleg.

Ha már most a felsorolt állapotokkal küzd az iskola régi időktől fogva s Isten tudja még mily soká fog küzdeni: nem elég e káoszszerű küzdelem, hanem még betetőzése is ráadásul adatik. Igen most jönnek a tanemberek, s felsőbbeségtől jövő megállapított törvényekkel; ostromolják a tanítót, iskolát és népet. Olyanokkal, melyek a városi kényelmesen mindennel ellátott iskolákban keresztül vihetők ugyan: de az iskolák páriáiban (hogy így mondjam) csaknem teljes lehetetlen azt kivinni.

Mit csináljon tehát most ily helyzetben a tanító és iskola? A nem rendszeren járó gyermekek szülőit büntesse? huzza le a ruháját ha van? Adassa el utolsó tehénkéjét, hogy a büntetést befizethesse; hogy aztán hathét tagu apró családjától azt az utolsó életüket fenntartó tápszert a tejet s kenyeret is megvonja?! S aztán Isten számába hagyva, éljen meg úgy a hogy tud? vagy pusztuljon el — az mindegy — csak a törvényeknek tegyen eleget? . . .

Hát aztán mondjuk csak, mit várjunk egy ilyen kifosztott családtól; milyen rénuméval lehet az iskola iránt első sorban is? . . . És ha mindezt meg is tennék, tán el tudnák-e érni azt, a mit kivinni akarnának? Talán életbe tudnák-e ez által a törvényszabta szabályokat faluhelyeken az iskolákban léptetni; a mint városokon és egy-egy felállózó s e mellett vagyos községben tudják azt tenni? Oh nem, merem állítani, ha ilyen eljárással fogják még ezután is tenni. Bolyongani fognak, mint a zsidók a pusztában, ki nem fognak bontakozni tudni, s el nem fogják érni a célzt. Az igaz, hogy mindez sajnos egy állapot, — fájdalom — de ez így van!

Felmerül tehát a kérdés: De ugyan hát mit tegyünk? Mivel lehetne ez égető bajon segíteni? Lehet-e avagy sohasem? S ha lehet vajjon mi lenne a legjobb, leggyorsabb orvosi szer? Avagy sok küzdelembe, fáradságba, pénzbe, vagy feláldozásba kerül-e? No ezer meg ezer kérdés üti itt fel magát!

Ha lelkiismeretesen és kimerítőleg kellene helyesen, kifogástalanul megoldani valamennyit, a szükséges módokat és eszközöket akarnók egyről egyig felmutatni és bizonyítgatni, s mindazt resumázva; felfejtve a titkot, a célz elérésére vezető utat akarnók, avagy kellene megmutatnunk: oh nehéz feladat lenne! S még ama kétes ítéletre fakadnánk végül is, hogy annak kimerítése, határozott megállapítása és bebizonyítása csaknem lehetetlen.

Na már pedig lehetnek olvasóim között, a kik egyszerűen rávágnák az ítéletet; akkor barátom, ha ama módokat és eszközöket nekünk nem replikáld,

melyekkel segíteni lehetne, s mi az egyedüli célhoz vezető utat lenne feltárandó: nem mondottál semmit, munkád nem ér semmit!

Mondom, hogy ilyen ítéleteket munkám ne vonjon maga után; kész vagyok a már ígertem módokat és eszközöket felsorolni; a melyekkel leginkább tartom elérhetőnek azt, hogy faluhelyeken a rendes iskoláztatás életbe léphessen:

Tegyen a falu egy áldozatot, hogy a célzt elérhessék: Igen mutasson ki egy célzszerű tágas helyet; s közösen ki-ki tehetségéhez mérten segédkezve, odaadással és buzgalommal párosultan építsenek reá egy célzjuknak megfelelő iskolai helyiséget. Közösen hordozva állapotjukhoz és módjukhoz mérten a hozzá tartozó költségek fedezését. Így aztán egyesektől alig észrevehetőnek látszó áldozattal el lesz érve az; a mit másképp alig teremthettek volna meg.

Olvasóim igaz felvethetik azt a kérdést; könnyű neked barátom írásban mondani, igen, de vannak egyesek közöttük, a kik kivonni akarják magukat a teher alól, ezt látva a többiek nem egyeznek bele, hát akkor mit csináljunk?!

Arra meg azt mondok lehetséges, megtörténhetik biz az; de akkor sem kell elcsüggedni: hanem akkor egyezkedjenek a beleegyezők, és a kibuvni akarókat, egy bizonyos részükre juto falusi kirovattal*) róják meg, s így törlesztve lesz részük! Igaz, hogy ez fáradsággal jár. A fáradságot annál inkább ne sajnáljuk, mert csak a kezdet lesz nehéz; de vigasztaljon az a tudat, hogy így nemcsak egyeseknek, hanem a társadalomnak teszünk jótékony áldozatokat, a melyek népünk művelődésével és előrehaladásával, eléggé meghálálják munkánkat

Ha ilyenformán sikerül falvainkban egy-egy célzszerű iskolai helyiséget létesíteni és annak fentartását kielégítőleg lehetővé tenni: akkor már egy lépéssel előre hatoltunk!

Hogy a barátságosan intő iskola keresett legyen, életpezsgés honoljon benne; azaz, hogy az iskola gyermek seregét meghódíthassa s vendégszeretőleg fogadhassa magába, — van még egy másik tényező:

Mínt hogy a nyomor tart sokat vissza; gondoskodni kell arról, hogy miképp segítsünk azon. Legezélszerűbb intézkedés az lenne, hogy az olyan nyomorral küzdők gyermekei szükséges ruhával láttassanak el.

Igen de hogyan? Ha faluhelyeken nem is lehetne olyan dusan gyümölcsözőleg életbe léptetni, mint a városokon lehet látni, a hol rendszeresen működnek az oly áldásosan ható „Rongyos egyletek,” melyeknek feladata az oly szegény iskolás gyermekeket ruhával ellátni, a kik a nélkül fel nem járhatnának. Mondom, ha éppen így nem is, de a szükségtől kényszerítve, a tanító maga megteheti, vegye az eszmét pártfogásba és fő elmozdítója legyen annak. A falu vagyosabbjaitól időnként kolduljon ruhadarabokat, egyszóval mindenféle adományt fogadjon el; s hites felügyelőt nevezzen ki a falu kebeléből, a ki a begyült portékát gondolzza, s melyeknek hasznát átalakítással

*) Minden község előljáróinak (képviselőinek) szívkön fekszik községek művelődésének előmozdítása, e végből ők lesznek az ügy zászlócai: kik az adók felhajtásakor, mint rendkívüli külön rovataalt az ide vonatkozó kirott összeget is leghivebben fogják felszedni a közs-ügy érdeke előmozdításáért! Ha pedig a tanító, mint a gép főorgója működik; bizonyly siker koronazza fáradságukat!
B. L.

sem lehetne venni, elárvereztetni kellene; s a kiknek jut belőle, a kik leginkább rá vannak szorulva ruhadarabokat kellene nyújtani, hogy rendesen járhassanak fel az iskolába: mert akárhányszor fordul elő ez eset, hogy ruha hiánya miatt kénytelen a szegény gyermek otthon maradni.

Csak gondoljuk jól meg, vannak olyan csendes lelkületű, józanul gondolkodó, előre látó, jó indulatu, de nagy nyomorral küzdő emberek: a kik igazán szívesen adnák iskolába gyermeküket, de legjobb akaratlan sem tehetik, mert hiszen nincsen szegénynek ruhája, hogyan küldje? No már most ilyen esetben, mikor a szükség a legnagyobb fokra hágott; ha jön a segély — a mély belátású intéző ember, átlátva a bajt: nyújtja ruhát, hogy a gyermek iskolába járhasson, (csak gondoljuk el) nem kellemesen hat-e ez a háztájra? Nem fogjuk-e a gyermeket és szülét is egyszerre ezzel az iskola iránt lekötözötté és háládatossá tenni? Nem kedvvel küldi-e ezután gyermekét fel? Nem fogja-e buzdítani, — fiam tanulj, — már lám még ruhádról is gondoskodni fognak ám! S így ha egyeseket sikerült az iskola részére megnyerni; a többség vajjon nem fog-e hódolni?! A példa nem fog-e hatni?

Hogy a nép előtt, kinek nagy része előítélettel viseltetik az iskola iránt; azt kedvessé és meggyőzővé tessük, egyik igen fődolog a tandíj! Alig hiszem, hogy kartársaim egyről-egyig ne tapasztalták volna, legkivált faluhelyeken, mikor a beiratási díj kéretett; hogy akármelyik szüle is ne zngolódással, meg nem elégedéssel fizeti ki; de sőt akárhányszor évről-évre el is marad a befizetés, soha: mert hiszen a nyomorral küzdő embernek az a pár piczula egész kapitális, s annak kiadása ilyenforma nyilatkozatokra fakasztja: Oh hiszen nem is érdemli meg azt a sok pénzt, annyit nem is tanult az én gyermekem! Ezért óhajtható lenne; a hogy városokon, a hol már igazán minden szülő képes lenne ama csekély díjat befizetni, s még sem követelik; azaz díj nélkül oktatnak: mondom faluhelyeken is ki kellene ezt vinni; a község maga együttesen hordozza annak fedezését! Így aztán közösen járulva hozzá, kellemetlenségeket és békéltelenségeket kikerülve, a nép inkább meglenne az iskola részére nyerve; mert hiszen így gondolkoznának: Hiszen nekem pénzembe sem kerül, s mégis igazán beh jó az a mester, hogy oktatja az én gyermekemet!

Ha az általam érintett főbb módok létesülve vannak; a kisebb mellékes dolgok hozzá simulnak s önkényt következő a legáldásosabban fognak gyümölcsözni. Aztán csak még az lesz kívánatos; hogy egy értelmű, szakképzett ember legyen az iskola feje, vezetője, kinek a kor igényének megfelelő methodusa és bánásmódja is legyen. Így aztán a korona koszorúzva is lesz!

Halványul ecsetelt munkámat bezárom ama óhajjal és tudattal; hogy van közöttünk egy sokoldalú műveltséggel és széles világ ismerettel bíró fő-ember: a kinek fáradhatlan működése a népnevelés terén eddig is hallatlan előmenetelt tett; s a kinek bizonyára sikerülend az általam érintett orvoslandó állapot gyökeres javítása is!

Adja az ég, hogy úgy legyen!

Bartók László.

Földrajzi gyűjtemények az iskolákban.

A népiskola összes tantárgyai között a földrajz tanításához kell a legtöbb segédeszköz. Fájdalom iskoláink nagyrészt nélkülözik ezeket. Alig néhány évtizeddel ezelőtt, ha egy-egy falusi iskolában térképet láttak, ezt mint csudaképet bámulták. A népoktatási törvény létrejötte óta a helyzet lényegesen javult. Az állam maga gondoskodott czélszerű földabraszok, térképek és globusok kiadásáról, ma már iskoláink közül sok el van ezekkel látva, és így a földrajz tanítására legalább egy segédeszközzel a legtöbb helyt rendelkezik a tanító. Ez azonban még nem elég. A tárgy sikeres taníthatóságát ez egy eszközzel még nem biztosíthatjuk.

A földrajz a természettudományi tárgyak csoportjába tartozik, s így tanításánál a főcsoportnál megkívántató módszertani irányelvek kiváló figyelembe vevendők.

A földrajz megértéséhez a szemléltető eszközök ép oly szükségesek, mint a természettudományi tárgyak bármelyikéhez. Nem akarom a térképeket, mint e tárgy tanítására alkalmas eszközöket kicsinyíteni, elismerem ezek fontosságát; de úgy hiszem mindenki beláthatja, hogy a térképről való szemléltetés egymagára nem kielégítő s felette hiányos ismeretet nyújt.

A földrajz legegyszerűbb alapfogalmait sem lehet szemléltetés nélkül helyesen tanítani. A tárgynak élénk, s a képzelemre kiválóan ható előadása korántsem biztosít oly sikert, mint a legegyszerűbb szemléltetési eszköz.

A térképekben kívül használni szokták még az egyes tárgyak és tájak képeit, mint tanítási segédeszközöket. Elismerjük, hogy semminél a kép is jobb, de régi tanítási alapelv, hogy a hol a tárgyat a maga valóságában mutathatjuk be, mellőzzük a képet, melynek alapján a tanuló sohasem szerezhethet tiszta fogalmat a kérdésben levő tárgyról.

Ha a földrajzot nemesak azért tanítjuk, hogy mint kötelezett iskolai tantárggyal ezzel is foglalkozzunk, oly keretben, a mint azt a tanterv előszabja, hanem arra törekszünk, hogy a tanítvány annak idejében az életben is hasznát vehesse, akkor a földrajz tanításához nélkülözhetlenül szükségünk van minden iskolánál, e tárgy tanítására alkalmas segédeszközök gyűjteményére.

E követelmény korántsem új, sokan és sokhelyt tárgyalták már ennek szükségességét. Külföldön, főleg a Schweizban, a legtöbb iskola el van látva ilyen gyűjteményekkel, nálunk azonban, fájdalom mondhatni teljesen nélkülözzük. Ezen legkevésbé sem csodálkozhatunk, hogyan lehetnének népiskoláink mellett földrajzi tanszergyűjtemények, mikor még tanítóképző intézeteinkben is hiába keresünk ilyeneket. Honan tanulja meg a leendő tanító, hogy mik lehetnek egy ily földrajzi gyűjtemény tárgyai, hogyan és mi módon lehetne azokat összeszerezni, hogy kellene ily muzeumot rendezni, miként és mikor kell az egyes tárgyakat használni stb. mikor egyikök sem látott soha ily gyűjteményt.

Nindenekelőtt tanítóképző intézeteinkben kellene ily muzeumok szervezéséről gondoskodni, továbbá tanító egyesületi gyűlések alkalmával ezek berendezését, tárgyainak gyűjtését és mikénti használatát a néptanítókkal megismertetni.

A tanítóképző intézetek földrajzi gyűjteményeinek tárgyai a következők lehetnek: Az illető város, megye, az ország s Európa államainak részletes térképe. A többi világrészek. Globusok stb. A földgömből szólva nem hagyhatjuk említés nélkül, hogy ha hazánk iskolái részére ilyenek kiadására az állam vállalkozik, méltán megköveteljük, hogy Hermanstadt vagy Zágráb helyett Budapest legyen a földgömbön jelezve. Továbbá az ország különböző vidékeit ábrázoló domború térképek. Modellek; fényképek a különböző városokról. Hazai és külföldi népisme képek. A hazai ásványok lehetőleg teljes gyűjteménye. Növénygyűjtemény, főleg a culturnövények, a különböző fajok. Állatok főleg azok, melyeket a gyermek az életben nem könnyen szemlélhet. A kitömött állatok mindig értékesebbek és a tanítás céljainak inkább megfelelőek, mint a képek, hogy miért felesleges indokolni. — A főbb hazai ipari készítményeknek a feldolgozás különböző fokait feltűnítő gyűjteménye. stb. stb.

Lehet, hogy sokan e követelményt túlzottnak fogják tartani, de ez korántsem kivihetetlen, egy részük úgy is megvan tanítóképző intézeteinkben, csak ki kell egészíteni ezeket a fennebb elsoroltakkal s a földrajzi oktatás céljainak megfelelően kell rendezni. Ha ez meglesz, tovább mehetünk egy lépéssel s népiskoláinkat is alkalmas földrajzi gyűjteményekkel láthatjuk el, miáltal e tárgy sikeres tanítását biztosíthatjuk.

Ujházi R. Imre.

A tanítói oklevél értéke stb.

tárgyában a háromszék megyei tanító egyesület által a közoktatásügyi miniszterhez intézett feliratról.

A háromszék megyei tanító testület a tanítói oklevél értéke s a tanítói tekintély emelésére vonatkozólag szükséges törvényhozási intézkedések tárgyában a nagyméltóságú vallás és közoktatásügyi miniszter urhoz feliratot intézett, melynek támogatására a hazai társesületet felkérte.

A kérés tárgya a következő 5 pontot foglalja magába:

1. a tanítói oklevél legalább is az érettségi bizonyítvánnyal egyenértékűvé tételék;
2. a fizetés minimuma falu helyen 400 frt, kis városon 500 frt, lakás és 10% ötödik évi pótlékban állapíttassék meg;
3. a községi iskolák mindenütt, a felekezetiék ott, a hol a céljuk teljesen meg nem felelnek, államiá változtattassanak; önként értetődően, hogy az iskolafentartó hatóság törvényileg kényszeríttessék arra, hogy a jelenleg iskolai célra fordított összeget az adóhivatalhoz fizesse be;
4. a tanítónak is, mint minden más pályán működő tisztviselőnek, az előléptetésre bizonyos fokozat állapíttassék meg;
5. a tanítói nyugalmódj méltányosabb alapokra fektetessék, azaz mondassék ki törvényben, hogy 30 évi szolgálat után a tanító, addig élvezett rendes fizetését, nyugalmódjúl megkapja.

A kolozsmegyei tanító-testület központi választmánya a feliratot véleményadás végett egy albizottságnak adta ki, mely e tárgyban az alább egész szövegében közölt javaslatot készíté.

A tárgy kiváló fontossága miatt kérjük t. társainkat sziveskedjenek e kérdéshez hozzászólni, lapunkban az e tárgyra vonatkozó cikkeknek szivesen juttatunk tért.

Az albizottság javaslata a következő:

Tisztelt választmány!

A háromszék megyei tanítótestületnek Kovásznán 1884. október 22. 23. napján tartott közgyűléséből 14 1884. sz. a tanítótestületünkhöz intézett felhívására nézve megbízatásunk folytán jelentésünket a következőkben terjesszük a t. Választmány elé.

A társesületnek azon nemes törekvését, mely szerint a néptanítói állást a nevelés ügye érdekében emelni igyekszik, teljes mértékben méltánylandónak s testületünk által fölünk telhetőleg pártolandónak tartjuk.

Azonban a m. k. vall. és közokt. ügyi miniszter ur ő nmhoz intézendő kérés tárgyát nézetünk szerint másképpen kellene kifejezni. A tanítói oklevelet bajosan lehetne az érettségi bizonyítvánnyal egyenlő értékűnek minősíteni. Azért e helyett szükséges lenne §-onként megjelölni a tisztviselők minősítéséről szóló 1883. t.c. azon részeit, a melyekben a tanítóképezdei végzett növendékek méltánytalanul háttérbe vannak szorítva.

Ilyenek a következők: a 6. §. a hol a községi közjegyzői vizsgálatról van szó; a 14. §. a hol a postafőtisztek-, tisztek- és gyakornokok említetnek; a 15. §. mely a táviradkezelőkről szól; a 17. §-ban elsorolt mindazon számvevőségi állomások, melyekre a selmeczi akadémia végzése nélkül el lehet jutni; a 18. §. a hol a pénztári szakról van említés; a 19. §. mely a kezelési szakot részletezi; a 20. §-ban a börtönügyi szak; a 22. §-ban a zálogházi állomások. Hogy a jelzett állomásoknál a főgymnasium, főreáltanoda, kereskedelmi iskola, polgáriiskola mellett a tanítóképezdéről nincs említés, holott némelyik állomásra elégséges az algymnasiumi, alreáltanodai tanulmányoknak vagy polgári iskolai négy osztálynak végzése is; nem tekintetjük egyébnek, mint annak, hogy a képezde véletlenül került ki a törvényhozás figyelmét.

Minthogy a tisztviselők minősítéséről szóló idézett törvény a tanítóképezdét csak a 8 §-ban a tanügyi szaknál említi, a nm. belügyminiszter ur 1884. nov. 5-én 58,285 sz. a kelt rendeletében, midőn a községi jegyzői szigorlatot szabályozza, határozottan kijelenti, hogy „A tanítóképezdei tanulmányok a törvényben elő nem soroltatván, a tanítói oklevél a törvényben megjelölt tanulmányok hiányát nem pótolhatja.” Nem lehet tagadni, hogy a nm. belügyminiszter ur rendelete összhangzik a törvény szavaival. De másfelől az is bizonyos, hogy a tanítói oklevél értéke nagyot veszt becséből, ha mindenik szakminiszter ur így fogja fel a minősítési törvény jelentését.

Ezen tehát valami módon csakugyan segíteni kellene. Nézetünk szerint a háromszék megyei tanító-testület igyekezete megérdemli a támogatást s e tekintetben arra kellene felhívni a nm. vall. és közokt. miniszter urat s általa a belügyminiszter ő nagyméltóságát, hogy egy póttörvény által egészíttessék ki törvényhozási úton a tisztviselők minősítéséről szóló 1883

I. tezik a képen, hogy a tanítóképezdek részesüljenek kellő figyelemben.

Nem akarjuk ezzel, hogy a tanítójelöltek elhagyják választott pályájukat s a törvénynek kipótlása nem is fogja ezt maga után vonni. De el kell ismernünk, hogy a kényszerítő körülmények sok ifju embert hoznak olyan helyzetbe, hogy az önfentartás érdekében meg kell ragadnia a kínálkozó alkalmat.

Megtörténik, hogy egyik vagy másik képzett tanítójelölt a legjobb akarat mellett sem tud tanítói állomáshoz jutni. Ily esetben jól fog, ha nincs elzárva valamely más olyan állomástól, melyre a szükséges szakismeretet eddigi tanulmánya alapján épen úgy megszeresheti, mint egy főgymnasiumot, főreáltanodát, kereskedelmi iskolát, vagy polgáriiskolát végzett ifju. Az is igaz, hogy ha szinte egyetlen egy tanítójelölt sem lépne is le a tanítói pályáról s nem venné is igénybe azon jogot, melyet számára a törvény módosítása által megnyerni óhajtanánk, már csak az a tudat, hogy utolsó szükség esetén nincs elzárva előtte a szabadság a pálya változtatása, emeli a tanítói pálya értékét. A tanítói pálya, a jelzett jog birtokában több vonzóerővel fog bírni, mind jobb jobb erőket nyer meg a népnevelés ügyének.

De más szempontból tekintve a dolgot, nem válik hátrányára a népnevelés ügyének, ha a különböző hivatali körökbe betéved is egy-egy olyan ember, a ki a népoktatás érdekeivel közelebbről megismerkedett s ezen ismeretet a társadalom egyik-másik osztályába elviszi magával. Könnyebben lehet célznak megfelelő iskolaszéket alakítani, ha a társadalom különféle osztályai mentől többen találkoznak olyanok, a kik a népoktatás, általán az iskolai élet kérdéseire értenek.

Ezen okokból óhajtanónak tartjuk, a tisztviselők minősítéséről szóló törvény kiegészítését, ajánljuk, hogy tanítótestületünk pártolja e törekvésben a háromszék-megyei tanító-testületet.

Az előttünk fekvő átirat a 2-ik pontban azt akarja kérni, hogy a tanítók fizetésének minimuma falun 400 frtban, kis városokon 500 frt. lakás és 10% ötöd-éves pótlékban állapíttassék meg.

Ezt méltányosnak tartjuk. Alig is lehetne hihetőnek képzelní, ha a valóságban úgy nem volna, hogy egy néptanító, azon a fontos álláson, melyet elfoglal kisebb fizetésben részesüljön, mint egy intézeti szolgál. Ezen tehát mindenestre segíteni kellene valami módon ha azt nem akarjuk, hogy a tanítótság a társadalom hasznavehetetlen tagjainak menedékhelyévé váljék.

Azon körülmény, hogy a néptanítók más országokban is gyengén vannak díjazva s a rájuk bizott kötelesség társadalmi jelentősége sehol sincsen arányban azon csekély fizetéssel, melyet munkájukért kapnak, nem lehet irányadó egy gondolkozni, maga lábán járni szerető népzetre.

A gyermek sereg a jövőndő Magyarország. Igaz hogy e nép nem önjogu s nem hogy jogát érvényesíteni s ha azt elhanyagoljuk azért panaszt emelni képes lehetne, de még meg sem tudja itélni, hogy mi válik kárára, mi szolgál hasznára. Amde azért a gyermekek érdekét kockára tenni káros mulasztás lenne. Nem lehet pedig tagadni, hogy ezt teszi az a nemzedék, a melyik az állami élet napi teendőinek végzésé-

re minél a jobb erőket igyekszik megnyerni, míg másfelől azon takargatott meggyőződést árulja el lelkében, hogy a gyermekek nevelését akármilyen gyenge ember elvégezheti.

Az átirat 3-ik pontjára nézve véleményünk az, hogy annak egy részéről, u. m. a célznak meg nem felelő iskolák átalakításáról törvény intézkedett, miért is azt kérelmezni felesleges. A községi iskoláknak teljes megszüntetését s államivá változtatását nehezebbnek tartjuk, mintsem a kérelmezést ez irányban ajánlhatnók.

A 4. pontot, melyben a tanítók fokozatos előléptetéséről van említés, jobban ki kellene fejteni, hogy látható legyen, hogy miként érti azt a háromszék-megyei tanító-testület.

Az 5 pontban azt kéri a háromszék-megyei tanító-testület, hogy a tanítók 30 évi szolgálat után nyugdíjaztassanak. Erre nézve felhívjuk a t. választmány becses figyelmét a következőkre.

Az 1884 nov. 25-én a képviselőház elé terjesztett nyugdíj-törvényjavaslat 23 § így szól: „Tanárok és tanítók 30 évig, a többi állami alkalmazottak ellenben 40 évig kötelesek szakadatlanul szolgálni:” Továbbá ezzel szemben a 64 § azt mondja: „c az 1875 XXXII. tet. határozmányai alá eső igényjogosult tanítóknak és tanítónőknek nyugdíjazása, valamint ezek özvegyeinek s árváinak ellátása, tekintetében nem ezen törvény határozmányai, hanem továbbra is a reájok nézve fenn álló külön törvények és szabályok intézkedései irányadók.” A törvényjavaslat idézett két §-a elentétben áll egymással, mert az 1875. évi XXXII. tet. mely a néptanítók nyugdíjazását szabályozza, a tanítók szolgálati évét 40 évre teszi azon megjegyzéssel, hogy a szolgálati évek a tanítókra nézve a 21. tanítónőkre nézve a 20-ik életévük betöltése után történt alkalmaztatásuktól fogva számíttatnak. Ehez járul még azon megszorítás, hogy a tanítónak csak akkor lehet nyugdíjba lépni, ha élete 65 évét betöltötte.

Hogyan véli a törvényhozás ezen ellenmondást elenyészethetőnek, azt a törvényjavaslatból kimagyarázni nem lehet. Lehétne talán úgy értelmezni, hogy az 1884 évi új törvényjavaslat fentartja a tanítókra nézve az 1875. XXXII. tet.-ket azon módosítással, hogy az ott megszabta 40 évet 30-ra szállítja le.

De ez csak egy hozzávetőleges vélemény, melyet a törvényjavaslatból teljesen bebizonyítani nem lehet.

Nézetünk szerint nem lenne felesleges e körülményre felkérni a nm. vall. és közokt. miniszter ur becses figyelmét, egyszersmind tapasztalt ügybuzgóságába s kegyességébe ajánlani, hogy a nyugdíj törvényjavaslat tárgyalásánál a tanítók érdekeit lehető méltányosan érvényre juttatni méltóztassék. S jelentésünk után tisztelettel vagyunk. Tisztelt Választmány.

Kolozsvárt, 1885. márczius 4

alázatos szolgálí:

Fazakas József.

Czirják Albert.

Rieger Imre

Kolozsmegye népoktatásügyi állapotá az 1884-ik polg. év második felében

(Előterjesztetett Kolozsmegye törvényhat. bizottsága f. évi I. közgyűlésén.)

1) A mult 1883-ik polgári év végén volt megyénk területén 296 iskola; és pedig fentaitók szerint 13 állami, 5 községi, 277 felekezeti s 1 magán iskola. Fokozat szerint az összes iskolák közül elemi volt 294 s felsőnépiskola 2. A lefolyt 1884 polg. év végére az iskolák összes száma 298-ra emelkedett, tényleg tehát 2 vel gyarapodott. Ugyanis Csucsán és Győr-Vásárhelyen új állami, ellemi fiú- és leányiskolák nyitattak meg a legközelebb mult deczemberben; mi által 4-gyel szaporodott volna az iskolák száma. De mivel Csucsán megszűnt a csak ideiglenesen engedélyezett magán ellemi iskola, Győr-Vásárhelyen pedig a korábban fennállott ev. ref. népiskola: a tényleges gyarapodás csak 2. Jelleg és fokozat szerint az összes iskolák közül állami 17 (15 elemi és 2 felső népisk.) 5 államilag segélyezett községi elemi és 276 felekezeti elemi. Utóbbiak közül rom. kath. 11, görög kath. 155, gör. kel. 48, ev. ref. 52, ág. hitv. 7, unitsrius 2, mőzes vallásu 1.

2.) A tankötelesek összes száma tett 1883-év végén 22330-at, 1884. végén 22864-et, a mi a megye összes lakosainak (167,884-nek) 13.61%-a. Gyarapodás a megelőző évihez képest 537; mi a mult évben életbeléptetett házsám szerinti, pontosabb összeírás s részben talán a lakosság növekedésének eredménye. A tankötelesek összes számából 6—12 éves mindennapi iskolaköteles 15686 (gyarapodás 420) 13—15 éves ismétlő iskola köteles 7178 (gyarapodás 114); nem szerint: fiu 11525 (gyar. 242) leány 11339 (gyar. 292.) A mindennapi iskolába járásra kötelezettek közül tényleg járt iskolába 11645 (gyar. 169) ezek közül tehát oktatásban részesült 74.23%; nem-részesült pedig oktatásban 4041=25.77%. Az ismétlő iskola kötelesek közül járt iskolába 4152 (57.85%) nem nyert oktatást 3026 (42.15%). Ezek szerint az összes tankötelesek számából járt iskolába 15797 (tétát kevés híján 70%); ellenben nem nyert semmi oktatást 7067, a mi valamivel több, mint 30%.

3.) Megyéuk területén működött az 1884. polg. évben összesen 316 tanító (és tanítónő), tehát 4-gyel több, mint a megelőző évben. Közülök rendszer 197 (gyar. 4) segéd 119; képesített 202 (gyarap. 6) nem képesített 114 (előnyös apadás 2.) Az összes tanerők közül magyar anyanyelvű 103; a nem magyar anyanyelvűek közül az 1879. évi XVIII. törvényezikk szempontjából véve bírja a magyar nyelvet: a) szóban és írásban teljesen 80, b) csak szóban, de teljesen 20, c) szóban kevesett 100, d) nem tud semmit 13.

Magyar volt a tanítási nyelv 87 iskolában (gyar. 3) német 7-ben, román 194-ben (gyar. 1) román-magyar 7-ben (gyar. 1) német-magyar 1. (gyar. 1.) A lefolyt évben a magyanyelv sikeres tanításáért egyetlen egy tanítónak sem adathatott jutalom; mivel a megyének erre alapja nincs, a vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszteriumtól pedig ezen célra semmi sem utalványoztatott.

4. A törvényszabta tanítási idő megtartásában most is mutatkozik ugyan némi javulás, a mennyiben a mult 1883/4. tanév alatt 10356 tanuló járt legalább 8 hónapon át iskolában; a mi megelőző 1882/3 tanévi 10214-hez képest 142 gyarapodást mutat. Ámde a tanítás eredményét a legutóbb lefolyt tanévben is több akadály tette bizonytalanná, csekély sikerűvé.

Legnagyobb hátrány e tekintetben az, hogy a községi előljáróságok az igazolatlan mulasztásokért többnyire nem róják ki, vagy legalább nem hajtják fel a maga idején a törvényszabta bírság-pénzeket. Nagyon is időszerű és szükséges volt azért a megyei tek. közigi bizottságnak a f. 1885. évi január 16-ki ülésében kimondott az a határozata, hogy a kötelesség mulasztó előljáróságokkal szemben nemcsak bírságpenzeket alkalmaz, hanem fegyelmi kereset alá is veti azokat

Mulasztás terheli e tekintetben az iskolai előljáróságuk egy részét is, mert elnézik, hogy némely iskolában alig van 5—6 hónapig tanítás; a mulasztási kimutatásokat nem adják be pontosan s a megüresedő tanítói állomásokat nem töltik be a maga idején. Különösen a gör. katolikusoknál s gör. keletieknel nagy hátrány még az is, hogy a tanítóikat — a fennálló törvény rendeletei s a magas szakminiszterium óva intő fegyelmeztetései ellenére is — mindegyre s gyakran minden igaz ok nélkül is változhatják; de az így elmozdíthatnak nem keresnek sérelmőkért a politikai és tanügyi közhatóságoknál orvoslást.

5. Örvedetes, hogy az iskolák felszerelésére s berendezésére vonatkozókban most is mutatkozik ugyan javulás és haladás; de kétségtelen, hogy összes iskoláink legnagyobb része s különösen a havasalji és mezősségi részeken levő felekezetiiek legtöbbször, még nagyon távol áll attól, hogy az 1868-ik évi népoktatási törvény legjogosultabb követeléseinek csak részben is megfelelhessen. Eléggé igazolják ezt a következő adatok:

a) Törvénynek megfelelő felszerelés van 85 iskolában (gyarapodás a megelőző 1883 évihez képest 6,) nincs törvényszerű felszerelése 213-nak s ezek közt van néhány olyan is, melyekben egy egyszerű fekete táblán s legfeljebb még fali olv. táblán kívül semmi egyéb taneszköz nincs s az iskolai butorzat is nagyon primitív és hiányos.

b) Faiskolája van 106-nak (gyar. 5); de legalább 50—56 ezek közül sincs üdvös rendeltetésének megfelelően beállítva, berendezve; 192 iskolánál pedig még maig sincs faiskola.

c) Iskolakert van 196 (gyar. 7) nincs 102 iskolánál.

d) Tornatere van 116-nak (gyar. 2) nincs 182-nek.

e) Könyvtár (tanítói és ifjusági v. népkönyvtár) csak 49 iskolánál van (gyar. 4) nincs pedig 249-nél.

f) Hat mindennapi tanfolyama van az elemi iskolák közül 20-nak (gyar. 4) nincs 276-nak; s ennél még nagyobb hátrány az, hogy különösen a románanyelvű iskolák nagyrésze csak 1—2, vagy legfeljebb 3 korosztályból áll.

g) Az ismétlő iskoláztatás nagy fontosságú intézménye aránylag csak kevés helyt állítottatott be szabályszerűen s még kevesebb helyt karoltatott fel kellő erélyvel és lelkiismeretességgel. Ugyanis három ismétlő tanfolyama még eddig csak 20 (gyar. 0) elemi iskolának van; 276-nak pedig nincs. Igaz, hogy ez utóbbiak nagy részében is megkezdett már az ismétlő iskoláztatás; de abban a legtöbbször az ismétlő korbeltiek fele vagy egy harmada is alig nyer oktatást s a kik feljárnak is, többnyire csak ugyanazon egy tanfolyamban oktattnak s e hiányos oktatásban is alig van rendszer s kellő folytonosság.

h) Szomoruan közlöm végre azt is, hogy a törvényben megszabott összes tantárgyak csak 32 iskolában tanítottak (gyar. 4) s nem tanítottak 266-ban, melyek legtöbbszörében, hittanon s vallási és világi énekeken kívül, inkább csak olvasás, írás és számvetés tanítottatott jelentősebb sikerrel s maradandóbb hatással.

6. Mint kiválóan örvendetes haladási mozzanatot említhetem még fel, hogy legközelebről Kolozs rendezett tanácsu városba és Györgyfalva községébe engedélyeztettek új állami ellemi iskolák, melyek elseje e f. 1885. évi január közepén már meg is nyitattott, a györgyfalvi pedig még f. évi febr. elején szintén meg fog nyitattani. Ugyancsak legközelebről biztos kilátás nyujtatott a nagymélt. szakminiszterium részéről arra is, hogy megyénk területére már a közel jövőben még 10 új állami iskola fog engedélyeztetni, melyeknek mielőbbi létesítését annyival melegebben kell óhajtánunk, mivel nagy területek sőt egész járások vannak még megyénkben, melyek még követendő példát

sem kaphattak arra, hogy milyennek kell lenni a valóban jól szervezett s kellően berendezett népiskolának. Pedig e példát kiválóan a jól szervezett állami és közzeégi iskolák nyujthatják; nem kétlem azért, hogy megyénk érdemes birtokossága s értelmisége minde n kinálkozó alkalmat hazafias készséggel s örömmel ragadja meg ott, hol egy-egy ily iskola létrejövését őszinte jóakaratóval, támogatásával, sőt méltányos áldozatával is elősegitheti.

Váradi Károly
kolozsm. kir. tanfelügyelő.

T Á R C A .

A habarásról.

Jó sokáig azt hívém, hogy csak nekem van egy kis hajlamom e szerföltött bosszantó sajátság iránt, s ide-tova arról győződöm meg, hogy majdnem minden második-harmadik ember ugyanezen hajóban evez. Pedig nálam nem természeti hiba. Nem vele születtem; magam szereztem magamnak, s úgy hiszem, hogy a gyorsan beszélők túlnyomó része hasonló vallomást tehetne magáról.

Legelőször is minden bizonnal megegyeznénk benne, hogy hibánkat az iskolából hoztuk. Itt megdöbbenően habarnak most is, úgy, hogy sok tanuló beszédéhez jó eleve hozzá kell szoknunk, ha érteni akarunk valamit belőle. Különösen feltűnő ez az olvasásnál. Van osztály még a gymnasium legfelsőbbjei között is, a melyben egyetlen jó olvasó sincsen, s az olyan tanuló, a ki érthetően, élvezhetően s az értelmi hangsúlyt és a styl pathetikáját kitüntetve tudjon felolvasni: már-már a ritkaságok közé tartozik.

Ez állítást sokan tán tulzásnak tartják; de részéről tapasztalásból mondom. Sőt hozzáteszem, hogy a roszul olvasás és a roszul beszélés között a legszorosabb egybefüggés van.

Fennhangon olvasni ugyanis nem szokás; az osztályban eleget olvastatni pedig 40—50 tanulóval nem igen jut idő. Ilyenformán a gyermek megszokja a magában való olvasást; vagyis: csak nézi a szavakat, a helyett, hogy ki is mondaná. Ebből következik, hogy a kimondás idejét megkíméli, mert ugyanazon idő alatt a szavak nagyobb mennyiségét képes elnézni, mintha egyenként ki is kéne mondani őket. Ha már most néha kényszerítve van fennhangon is olvasni: a szeme mindig előbb jár pár szóval mint a szája; s az iparkodásból, hogy a megbontott egyensúly ismét helyreáljon, önként következik a habarás.

De nemcsak az olvasásnál, hanem a közönséges beszédnél is hasonlót tapasztalunk. Jó előadással ritka tanuló bír. A legtöbbje egy pár bevégzett mondat után zavaros constructiókba bonyolódik, a melyekben értelem és mondat szerkezet egyaránt megbomolván: az egész előadás szálnalmas hebegéssé válik.

Ez megint onnan van, hogy az elbeszélő tárgyaknál (mint pl. a historia) megelégszik a tanuló azzal, ha érzi, hogy az elolvasott fejezetet el is tudná mondani. A próbára azonban már nincsen türelme, s így legfeljebb csak elgondolja magában a tárgyat, a helyett, hogy élőszóval is elmondaná. Ez pedig újból csak a gondolkodó képesség gymnasztikája, s nem egyszersmind a beszélő szerveké is,

mi azt eredményezi, hogy ha élőszóvali előadásra kerül a sor: az ész annyival megelőzi a száját, hogy ez a leggyorsabb beszéddel sem képes nyomába lépni. Természetes, hogy a végeredmény ez esetben is csak habarás lesz.

Ime a két körülmény, a melyre az egész hibát visszavihetőnek tartom. E látszólag kis hanyagság, vagy ha jobban tetszik: szerföltötti kényelmeskedés később aztán nagyon megboszulja magát. Kérlelhetlenül kísér az életben is, s beszélő szervünk a szó szoros értelmében elrestül. Ha pl. fennhangon kell olvasnunk, az első pár szó még csak elmegy, de az utána következőknél már összefutnak a szavak, nem versenyezhetnek a gyorsan haladó szemmel. A közönséges beszéd nincs terhünkre, s az ész működése gyorsabbá lesz: azonnal megsokalja a tanuló években nem eléggé fegyelmezett és gyakorolt beszédszerv a munkát, s messze marad az agyunkban cikázó gondolatok mögött. Innen a sok nehézkes előadásu, élvezhetetlenül olvasó és helytelen kiejtésű ember, a nélkül, hogy mindezen sajátságok valamely természeti hiba következményei lennének.

Mindezek után, úgy hiszem, hogy nekünk mint „művelő habarók“-nak még sem jut eszünkbe pusztán csak az iskolát vádolni. Ebben t. i. csak kifejlődött bennünk ez erény, melynek első sorban is magunk valánk az okai, s később is mi gédelgettük és istápoltuk, hogy hová-tovább nagyobb és tökéletesebb legyen.

En részéről tehát egy szóval sem mentem magam, de annyit mégis kockáztatok, hogy — tapasztalás esetén — az iskola is mérsékelheti a hibát; sőt lehetőleg még a csirájában elfojthatja.

Ennek pedig két módja van.

Az első és legjobb az, ha a tanító mentől többet olvastat külön-külön minden tanítványával s pedane szigorral ügyel fel úgy a szavak tiszta kiejtésére, mint az értelmi hangsúly stb. megtartására is. Ez azonban — mint már előbb érintém — népesebb osztályokban kivihetetlen, ha csak naponként külön olvasási óra nincs. A második és már minden körülmények közt alkalmazható módszer abból áll, hogy ne fogadjon el a tanító egyetlen olyan feleletet sem, a mely nem korrekt és precíz; vagyis a mely nem bevégzett és értelmesen s tisztán kiejtett mondatokból áll. Így aztán hozzá lehet szoktatni a tanuló, hogy — a tán félreértett tárgyat is — összefüggés nélküli szavak helyett befejezett mondatokban s tiszta kiejtéssel adja elő. E módszer szigorú és következetes alkalmazása erkölcsileg is kényszerítene a tanulókat, hogy mielőbb osztályba gyülnének: többször elpróbálják a leczkét fennhangon elmondani, s ilyen-

formán magokat úgy a tiszta kiejtésben, mint a folyékony és precíz előadásban gyakorolhassák.

Hát nekünk a kik már kinőttünk ezek alól semmi orvosságunk se lenne? . . . De igen: az erős akarat. Részemről már sokat leszoktam, hanem azért igazat adok Jókainak, ki szerint: a mit az ember egy pár rövid iskolai évben elmulaszt: egy hosszú életen át sem képes jól kifoldozgatni.

Csernátóni Gyula.

Fölvívás

a Magyarországon s a magyar koronaországokban élő zenetanárok s tanítókhöz.

Az országos magyar kiállítás megnyitása immár csak rövid idő kérdése s a magyar főváros több hónapon át központja lesz mind annak, a mit a magyar egyetemes anyagi és szellemi termelés felmutatni képes. A kütföld figyelmé hazánkra fog irányulni s minden művelt s nagy nemzet tudomást veend nemzeti önálló előhaladásunk, műveltségünk s ezáltal életképességünkéről, hogy meggyőződjenek, miszerint a magyar nemzet is hivatva van, a legműveltebb népek sorában elfoglalni azt a gyűrűkapcsot, mely a nemzetcsaládok kulturális láncolatát képezi.

A magyarnak ez alkalommal a föld- s műipar termékei mellett, fel kell tárnia a tudomány, irodalom s művészet vívmányait is, hogy beigazolja, miszerint a kor szelleme s irányával előhaladni s lépést tartani tudó nemzeté fejlődött, s hogy már is oly színvonalra emelkedett, melyen a legműveltebb népek figyelmére méltó.

E fennkölt törekvésben a nemzet egy osztálya sem maradhat bátra, annál kevésbé pedig azok, melyek a szellemi műveltséget s az előhaladás jelvényét hordják zászlójukon. S a hazai művészet képviselői első sorban vannak hivatva felhasználni az országos kiállítás nagy horderejű mozzanatát arra, hogy szóval és tettel, eszmecserével és társulással, életképes kezdeményezéssel és szellemi érintkezéssel, kihatóbb lendületet adjanak a hazai művészet egyetemes ügyének s annak tovább fejlődhetését minél szilárdabb alapokra fektessék.

A „Zenetanárok országos egylete“ e magasztos s egyszerűs mind nemzeti eszmétől vezéreltetett, midőn egyhangulag elhatározta, hogy az ez évi országos kiállítás alkalmával egy egyetemes zenetanári kongresszus megtartására hívja fel a magyar hazában élő és működő zenetanárokat, tanítókat, szóval: mind azokat, kik hazánkban a zenével főleg pedig a zene oktatásával foglalkoznak. Mert habár nem lehet tagadni, hogy a legutóbbi évtizedek alatt a zeneművészet is kihatóbb lendületet nyert már hazánkban úgy államilag, mint társadalmilag, s hogy ez idő alatt már számos életképes eszme és ige is megtestesült: de másrészt az sem vonható kétségbe, miszerint ép a sok és sokféle irányuló törekvés, társulás és termelés, valamint a sokféle szellemi megvetésnek gyakran rendezetlen egybehalmozása és alkalmazása még nagyon bizonytalan hullámzásoknak van kitéve s ép mert nem mindig egy közös célra irányul, inkább gátlója és nullifikálója, mintsem megszilárdítója a biztos fejlődés alapjának. S mind ennek okát nem a hazai erők hiányában vagy képtelenségében, mint inkább azok széthuzásában s nem kellő felhasználásában kellett volna keresni: semmi sem lehet indokoltabb, mint egy oly országos zenészet kongresszus megtartása, mely alkalmat nyújtson beható eszmecserére s oly egyöntetű megállapodások, irányítások s tár-

sulások létrehozatalára, melynek feladata legyen: tisztázni az elmélet, rámutatni a legégetőbb szükségek s hiányok potlására s lehetőleg megtalálni a módokat, melyek hazánkban a zeneművészetnek felvirágzását eszközölhetik.

Mindezek folytán a „Zenetanárok orsz. egylete“ nevében van szerencsénk első sorban fölkérni úgy a fővárosi, mint az ország összes zenetanárait s tanítóit s általában mindazokat, kik hazánkban a zene ügye iránt melegen érdeklődnek, hogy a f. év július havában megtartandó egyetemes zenészet kongresszusban résztvenni szíveskedjenek.

A czélba vett „Zenészet kongresszus“ a megállapított terv szerint négy napra fog terjedni, következő beosztással:

Első nap: Egy zenetanár képző országos intézet életbe léptetési ügyének megvitatása.

Második nap: Egy Magyarhonban élő s zeneoktatással foglalkozók nyugdíjintézete életbeléptetési kérdése s módzatainak megvitatása.

Harmadik nap: az általános, különösen pedig a hazai zenei viszonyokra vonatkozó minden irányu felolvasások és értekezések tartása.

Negyedik nap: Kirándulások és szórakozások.

Mindazok, kik a czélba vett kongresszusban résztvenni s mindama előnyökben részesülni óhajtanak, melyeket a jelentkezők számára a „Zenetanárok orsz. egyezülete“ biztosít, minők: mérsékelt áru vasuti és gőzhajói jegyek, elszállásolás a kiállításnak díj nélküli látogathatása stb. melyek részletes körülírása és tudása egy későbbi értesítés és hírlapi közlés tárgyát képezendik: fölkérnek, hogy bejelentéseiket f. év márczius hó végéig az egylet elnökségénél (Bodza-futca 21.) megtenni szíveskedjenek. Ugyazintén fölkérnek az értekezéseket s felolvasásokat tartani óhajtó egyleti bels kultagok, valamint a t. cz. fővárosi és vidéki zenetanárok, zeneírók és érdekeltek, kik felolvasásokat tartani óhajtanak, hogy ebbeli bejelentéseiket — zintén a fenczimzett elnökségnél — a fent kitett határidőig megtenni szíveskedjenek.

A kongresszus ideje s napjainak végleges meghatározását, valamint a jelentkező résztvevők számára a megállapított feltételek alatt nyújtandó előnyöket tudató értesítvény, f. év május hó végéig fog közzé tétetni.

Kelt Budapesten 1885. február hó.

A kongresszus végrehajtó bizottságának tagjai.

A csongrádmegyei tanító-testület javaslata

a tanítói nyugdíj-törvény módosítása ügyében*)

1.

A tanító, ha e pályán 30 beszámítható évig működött, nem tekintve korát, nyugdíj képes legyen.

2.

Nyugdíjul minden tanító utolsó állásában huzott törzsfizetését élvezze.

*) E kérdéshez közelebről mi is hozzá szólunk szerk.

3.

Azon esetre, ha a tanító nem töltötte be a teljes 30 évet, nyugdíjúl a következő fokozat állíttassék fel:

30 év után fizetessék	100 ⁰ / ₀ -a,
25 " " "	85 "
30 " " "	70 "
15 " " "	55 "
10 " " "	40 "

Azok, kik 4 évet betöltöttek, de 10-et még nem, végkielégítésül egyszer s mindenkorra két évi fizetésük 75 %-át kapják; kik azonban négy évet sem töltöttek be, végkielégítésül egy évi fizetésük 75⁰/₀-át kapják.

4.

Ki oly magasabb állásra lép elő, mely számára nagyobb nyugdíjösszeget biztosít, nyugdíj többletének egyszer s mindenkorra 30⁰/₀-át fizesse.

5.

A tanító beszámítható szolgálati évei első állásában lépésétől számíttassanak.

6.

Ha a tanítók özvegyei állással bíró tanítónők is, — férjeik teljes nyugdíját élvezzék.

7.

A tanítók árváinak segélydíja havi 7 frtban állapíttassék meg ott, hol egyik szülő sem él; hol az egyik él, az összeg 5 frtra redukálendő. E segélypénzt fiuknál addig folyósítják, míg önálló állásra jutnak, esetleg nagy koruságukig; leányoknál 20-ik életévök betöltéseig, illetve férjhez menetelkig.

8.

Ha a tanító özvegye férjhez megy a gyermekeknek nyújtott segélydíj csak felerészben vonassék meg.

9.

A tanító-özvegyek minden árvája egyenlő segélydíjban részesítendő.

10.

Ha a tanító özvegye vagy árvái más valamely a nyugdíjnak megfelelő segélyt élveznek, az őket illető törvényes nyugdíj-segély ne vonassék meg tőlük.

11.

Hogy a tanító özvegye vagy ennek árvái a férj, illetve atya halála után semmi kellemtelenségnek ki ne legyenek téve, a magas kormány intézkedéséből a tanítósnak az állományomból egy nyugdíjkönyvecske volna adandó, melybe a havonként előfizetett nyugdíj illeték mindig pontosan jegyeztessék a tanítót javadalmazó hatóság részéről. E könyvecskébe iktattatnék a tanító megválasztási ideje. A nyugdíj élvezőknél e könyv előmutatása után folyósíttatnék az őket illető segély.

Tisztelt Társegylet!

Bizalomteljes tisztelettel s azon kérelemmel van szerencsénk javaslatunkat áttenni, hogy azt a vallás- és közoktatásügyi miniszter ur ő nagy méltóságánál fölrattal is támogatni sziveskedjék.

Kelt Szegeden, a „Csongrádmezei Tantestületek egyesülete” központi választmányának 1884. október hó 11-én tartott üléséből.

Hazafui üdvözlettel

Csatáry Károly,
egyleti jegyző.

Nagy János,
egyleti elnök.

Gyakorlati német nyelvtan. Kezdek számára I-ső rész. Irta Klingenberg Jakab; nyilvános rendes tanító. Budapest. Franklin-Társulat. 1884. Ára kötve 25 kr. 56 oldal.

Gyakorlati német nyelvtan. A tanuló ifjuság számára. II-ik rész Irta Klingenberg Jakab; nyilvános rendes tanító. Budapest. Franklin-Társulat. 1885. Ára 50 kr. 142 oldal.

Egyszerűről összetettre, könnyűről nehezebbre e pedagógiai követelmény következetesen van keresztül vite imént jelzett két tankönyvben. Szerzők kezdők számára irt német nyelvtana arról tesz kiváló taubizonyosságot, hogy az elmélet a gyakorlattal fokról fokra haladhat; a nyelv épület alakjait biztosan rakja le úgy, hogy értelmes tanító kezében a németnyelv megtanulásának munkája könnyen minden nagyobb nehézségek nélkül valósítható Lássuk az egyes szakaszokat Az első szakaszban a mondat, szók, tagok a magánhangzók, mássalhangzók, hosszú magánhangzók, rövid magánhangzók és a szótagok elválasztása van a 6 gyakorlatban tárgyalva. A második szakaszban 14 gyakorlaton keresztül a beszédrészek ismertetése, az ejtegetés, igehajlítás, az igének három főideje, az igeidők alkalmazása van megírva oly gyakorlati módszer alapján, hogy a tanuló a mindennapi életben szükséges szókinchez könnyen eljut, s a németnyelv alaktanát alapvetőleg megtanulhatja. A harmadik szakaszban gyakorlatok vannak, az olvasásra, beszélgetésre és írásra. Ezek között 12 rövid elbeszélés, 15 kis leírás és 10 levelke elmélet és szívet képző modorban van szerkesztve. E fogalmazványok valóban előnyösek a nyelvérzék és beszédbeli ügyesség fejlesztésére.

Fő előnyei e műnek: Hogy nyelvtani gyakorlatai nem nehézségek, a tanuló figyelmét, érdekltségét felkeltik, élren tartják: továbbá, hogy a töm mondat alapján megismertet a különböző fogalom szavakkal; a bővített mondatban a jelzői, tárgyi és határozói viszonyokkal az alaktant gyakorlati módon tanítja meg.

Hogy szerző kezdők számára a magyarból németre való fordítást első fokon nem tartja kivételnek, mert a tanulóban erre nézve még nincs meg a szükséges nyelvbéli ügyesség, magam is elismerem. Előbb legyen minél több szókinces, olvasson, írjon, utánozzon. A helyesírási gyakorlatokra kellő gondot fordított s egészben véve jelen ismertetett németnyelvtanát kezdők számára bátran ajánlhatom, mert írója jó gyakorlati kézikönyvet irt, hasznos munkát végzett. A mű külső kiállítása igen csinos, könnyen olvasható betűkkel.

Dicséri még a Franklin társulatot a könyv olcsósága, mert 25 kron kemény kötésben ily könyvet kiadni, a társulat előnyére válik.

Klingenberg Jakab gyakorlati német nyelvtana a tanuló ifjuság számára 2-ik rész, már teljesen kidolgozott mű, melyet a polgári iskolákban a tanító és tanítóképzésben, a középiskolák alsóbb osztályaiban jó olvasókönyv mellett sikerrel lehet tanítani. Az első szakaszban a szó- és mondottan rendszere, világos áttekintését nyújtja a lehető leggyakorlatibb módszer alapján. Azért érdemli meg különösen a gyakorlati jelzőt, hogy nem bizza mindig a tanítóra avagy a tanulóra, hogy az egyes nyelvtani szabályokból egy két példa alapján tanulja meg a tanulni valót; hanem már gyakorlatai által mintegy önként bevezeti azokba; a tanuló gondolatkörét, értelmét hathatósan fejleszti, szó-gazdagságát gyarapítja. Tankönyv irodalmunkban eddig megjelent német nyelvtanok egy részében a gyakorlat- és elmélet teljesen külön van választva. Igaz, ily beosztás is célhoz vezet. De előnyt kell adnom azon nyelvtannak, mely megfelelő értelemfejlesztő s a mindennapi életben lépten-nyomon előforduló gyakorlatokkal vezeti be a levonandó illetőleg megtanulandó szabályokat és ezek megértése után előírva azon feladványokat, a melyeket a tanulóknak a szó- és mondatban kiválóan a szóképzésben, szóvonzatban, név- és igehajlításban a szórend és helyesírásban meg kell tanulnia.

Szótanában igaz újat nem mond, de mindez, a mit jobb nyelvtanaink s a gyakorlat által legeredemesebbnek bizonyult módszereink kintintettek azt világosan szakértelemmel adja elő. Mondatában nem a régi, hanem a legjelesebb nyelvészeink által kivívott nyomokon halad.

Az ejtegetési minták, (XII-ik gy. XVIII gy.-ig) az igeragozás (XX-ik gy. XXXI. gy.-ig) a szóvonzat ismertetése minden tekintetben megfelelnek a gyakorlati nyelvismeret követelményeinek. A határozók tana, melyet nem egy iskolában hallottam csak elvont szabályokban elmondani a nélkül, hogy nyomban a gyakorlati alkalmazás követte volna, e könyvben is a szabályok előtti mondatokban van ügyesen kifejtve. Nyelvtani tételeit gyakorlataival fejtefti meg. Szó és mondatát 44 gyakorlatban; a helyesírást 5 gyakorlatban tárgyalja oly formán, hogy a gyakorlatul szolgáló mondatok magyar és németnyelven vannak szerkesztve kifogástalan szabatos

irálylyal. Az ezeket követő szabályok szintén magyarul és németül s az így nyert nyelvismeret alapján jönnek a feladványok, melyeket a tanulónak önállóan kell feldolgoznia. E feladványok kiterjednek a helyes értelemfejlesztő nyelvképzés számtalan nemeire, úgy hogy szorgalmas tanuló lelkiismeretes tanító kezébe jó tankönyvet adhatunk, mely dicséri úgy a szerzőt, ki derék munkát végzett; s a tanulót, ki nem ingadozó, de alapos nyelvismeretre tett szert.

Czirják Albert.

V E G Y E S E K.

— **Meghívás.** A kolozsmegyei tanító testület b. hunyadi köre ez évi második rendes gyűlését márczius 24-én (kedden) tartja meg B.-Hunyadon, melyre a tagokat tisztelettel meghívom. B.-Hunyad, 1885 február 27. Elnöki megnyitásból: Kovács Daniel, köri jegyző.

— **Megyénknek** tanügyi tekintetben legelhangoltabb része a Mezőség, a mint értesülünk, a jövő tanévben több új állami iskolát kap. Semhol nincs erre oly nagy szükség mint itt, ezért közöljük e hirt.

— **Uj tanfelügyelők.** A mult számunkban említettünk egy néhány kinevezést. Ezekkel egyidejűleg Varjassi J. Aradmegye, és Trogmayer Károly min. segédfogalmazó Szepesmegye tanfelügyelőjévé neveztetett ki. Jó lenne a tisztviselők minősítéséről szóló törvényt akként módosítani, hogy a tanfelügyelői állásra minden qualificatio képesít, előnnyel bírnak, kiknek egyáltalában semmi qualificatiojuk nincsen, azonban képesített tanítók, tanárok, főleg ha gyakorlati működésükben kitűntek, ez állásra igényt nem tarthatnak. Így legalább megegyezik a törvény a tényleges gyakorlattal.

— **Mult hó 2-án** a csurgói állami tan. képezde nagy ünnepélyt ült. Ekkor leplezték le b. Eötvös József volt s Trefort Ágoston jelenben is vall. és közoktatásügyi m. kir. miniszterek arcképeit. Jelen volt az ünnepélyen Inkey István nő ő méltósága és b. Eötvös leányai s óriási közönség. Az ünnepélyen emlékbeszédet tartott az intézet igazgatója, Mártay Gyula. — Horváth József tanár alkalmi költeményt olvasott fel s az intézet dalárdája igen szép darabokkal gyönyörködtette a közönséget.

— **Munkács város képviselő testülete** a mult évben két állami jellegű kisdedőv felállításáért folyamodott, kötelezván e célra évi 620 fnt járulékot és 64 méteröl tűzifát. Az egyik állami kisdedőv már a mult év őszén megnyitattott, s látogatja azt 71 jobbára mult év magyar anyanyelvű kisded; a második áll. kisdedőv a f. év tavaszán meg lesz nyitva, mindkettő teljesen ingyenes, s az ottani áll. elemi népiskolával van kapcsolatban. — Ezekon kívül a város közel 600 fnt költséggel még egy harmadik községi jellegű kisdedővöt tart fenn. — A 3 intézet a város különböző részén van elhelyezve.

— **A hazai ipar pártolása** érdekében bocsátott ki újabban rendeletet a közokt. miniszter ur, melyben felhívja a tanintézetek igazgatóságait, hogy az oktatási célokra szolgáló összes iparczikkeket, a mennyiben azok Magyarországon beszerezhetők s jóság és használhatóság tekintetében az igényeknek megfelelnek, — ne csak a hazában, de valóban a hazai készítményekből szerezzék be.

— **Norvégiából.** A népoktatásügyre vonatkozó új törvényjavaslatot dolgoztak ki Norvégországban, melynek főbb pontjait a következők képezendik: az iskolakötelezettség idejének meghosszabbítása, a tanterv kibővítése, a tanítóképzés reformálása, a tanítók fizetésének emelése, azon iskolahatóságok szervezése, a melyek a tanítóválasztást s az iskolákra való felügyeletet eszközlik.

— **Angolországból.** Angliában jelenleg mintegy 47.836 tanító s 124.000 tanítónő van; ezekhez jó még 133 írónő, 2368 színésznő és 11.376 zenésznő.

— **Páris a tornázás emelése érdekében.** Páris városa a f. évben a város több pontján tornacsarnokot állít fel. Az elsőt, mely Voltair nevet nyert, közelebb ünnepélyesen felavatták. Az egykori Rue Japy vásártéren építettek a 3., 4., 11., és 12. kerületi tornászok számára. A 400 méter hosszú és 100 méter széles helyiség (nekünk kissé hihetetlen nagyságának tetszik) üvegtetőn fölülről nyeri a világosságot, s a legszebb tornaszerekben bővelkedik. Berendezésénél bőségesen gondoskodva van a leányok tornaoktatásának a szükségleteiről is.

— **Órakozi szünetek.** A porosz oktatásügyi miniszter egy rendeletet bocsátott ki, a melyben megállapítja, hogy a felsőbb tanintézetek órakozi szünetei öt órai oktatásnál nem lehetnek kevesebb összesen 40 és több 45 percznél. 9 órakozi szünetet adni tilos. Így az öt órából tényleg a régi becsületes 4 óra jön ki.

— **Munkásságot szorgalmazó egyesület.** Ily czimű valóban jótékony egyesület ünnepelte a napokban Aachenben 50 éves jubileumát, a mely mint ilyen, rendkívüli erkölcsi hatásán kívül, 17 millió márkával segélyezett munkás tesületeket, egyeseket és intézeteket a lefolyt 50 év alatt. És nálunk, a hol a gyári munkások az anyagi és erkölcsi sülyedés legalsó fokán, irtózatossá katasztrófával fenyegetik a dugszdag gyárosokat és társadalmat egyaránt, nálunk milliók kellene a vörös kereszt egyesület, a hiuság támogatására, a melyért aztán ragyogó érdemkeresztek csillognának a matadorok gomblyukaiban; mert egyéb látszatja eddig nem igen van.

— **Vakok statisztikája.** Európában 311 ezer a vakok száma, a kiknek $\frac{2}{3}$ része, egy genfi orvos szerint, részben elhangyolt, vagy hiányosan kezelt szembetegségek, részben pedig rövidlátásból eredett szembajok folytán vesztette el szemvilágát. Ez utóbbi körülmény szoros lelkiismereti kötelességévé teszi minden tanítónak azt, hogy a rövidlátásnak az iskolákban történő jelentkezéseit figyelembe vegye, s annak lehető megakadályozása érdekében minden kitelhetőt elkövessen.

— **Tanítói jubileum.** Szolokmai (Udvarhelymegye) ref. iskolatanító idős Szentgyörgyi József mult hó 1-én ünnepelte meg 40 éves tanítóskodásának emlékét hivei és jó emberei társaságában. Ez öreg tanítót — daczára az ötven éven keresztül folytatott terhes munkának — jó humora, s általában szellemi ereje még mind ez ideig nem hagyta el; de testi ereje annyira meggyöngült, hogy csaknem minden munkára képtelen. Hivataláról, melyet oly sok ideig egész odaadással és lelkesedéssel folytatott, lemondana, de a nyugdíj törvény őt, mint öregot, elzárta az országos tanítói nyugdíjtól. Tanítói pályáját szép eredménnyel folytatta, egyházközségének minden tagját ő nevelte, ő tanította és nincs egy is közöttük, a ki írni és olvasni ne tudna. Hogy tanítói hivatalát szerette, kitetszik onnan, hogy 4 fia lévén, mindeniket tanítónak neveltette.

TARTALOM. Dr. Kehr Károly. *Tasnádi Imre.* — Miféle okok akadályozzák faluhelyeken a rendes iskoláztatást. *Bartók László.* — Földrajzi gyűjtemények az iskolában. *Ujházi R. Imre.* — A tanítói oklevél értéke stb. Bizottsági javaslat. — Kolozsmegye népoktatási állapota 1884 második felében. *Váradi Károly.* — Tárca. A habarásról. *Dr. Csermátoni Gyula.* — Felhívás a zetenetárokok és tanítókhöz. — A csongrádmegyei tanító-testület javaslata a tanítói nyugdíj-törvény módosítása tárgyában. — Irodalom: Gyakorlati német nyelvtan, írta Klingenberg Jakab. ism. *Czirják Albert* — Vegyesek.